

Täby, 19 mars 2011

Napoleon II

Den 20 mars 1811 föddes i Paris den av Napoleon I så hett efterlängttade arvingen som döptes till Napoléon François Joseph Charles Bonaparte. Födelsen hälsades med en kanonsalut om 101 skott (om det hade blivit en flicka hade hon bevärdigats med endast 21 kanonskott). Förlossningen var besvärlig och det var fråga om antingen den nyfödde eller modern, kejsarinnan Marie-Louise, skulle överleva. Till slut avlöpte det hela dock lyckligt och både mor och son överlevde.

Redan vid födelsen fick Napoleons son titeln ”Konung av Rom” i kraft av en artikel i ett senatsbeslut 1810 vars rubrik löd ”Om förenandet av Kyrkostaten med kejsardömet” – denna rubrik skulle påminna påven om att Rom numera bara var huvudorten i ett av Frankrikes 130 departement. En annan artikel i detta beslut förutsatte att fransmännens kejsare i fortsättningen, efter att ha blivit krönta i Notre Dame-kyrkan i Paris, också skulle krönas i S:t Peterskyrkan i Rom, ”före tioårsdagen av deras regeringstid”. Napoleon hade tänkt att hans son skulle krönas av påven, men de försämrade relationerna dem emellan och det franska kejsardömet fall 1814 omöjliggjorde detta projekt.

Titeln ”Konung av Rom” fick också konstnärer att associera Napoleons son med den Eviga staden och allt som detta namn representerade symboliskt, historiskt och poetiskt.

Napoleon hade planer på att bygga ett stort palats på Chaillot-kullen, där det nuvarande Palais de Chaillot (16:de arrondissementet) i Paris ligger. Detta palats skulle vara dels en bostad åt sonen dels ett kejsarligt, administrativt och militärt centrum. Han fattade beslut om denna byggnation i februari 1811, dvs. redan innan sonen föddes. Det skulle benämnas ”Kungens av Rom Palats”.

Napoléon François skulle få en god utbildning. Han skulle uppmuntras att lära sig läsa och redan några månader efter sin födelse fann han sig därför vara prenumerant på flera tidningar, bl.a. *Le Moniteur*. Han fick en solid uppfostran både i religiösa, moraliska, historiska och militära frågor. Särskild vikt lades vid hans militära utbildning. För att uppmuntra även den konstnärliga utbildningen levererades redan i december 1811 ett piano till den kejsarlige arvtagaren.

Omtvistad prins

Efter Napoleons fälttåg i Frankrike 1814 och de allierades erövring av Paris bodde Marie-Louise med sin son i slottet Rambouillet sedan i Blois i Loiredalen medan Napoleon vistades i slottet Fontainebleau i Paris.

I sin abdikationsakt den 4 april 1814 skrev Napoleon in sin treårige sons rättigheter och den 6 avstod han slutgiltigt sin krona till honom och hans efterkommande. Efter att Napoleon den 20 april hade förts iväg till sin exil på ön Elba reste Marie-Louise och sonen till Wien den 23 april. Napoléon François var alltså under två dagar, åtminstone teoretiskt, regent, vilket rättfärdigade titeln Napoleon II.

I Fontainebleautraktaten av den 11 april 1814 utnämndes han till prins av Parma, eftersom Marie-Louise av Wienkongressen hade tilldelats hertigdömena *Parma, Plaisance och Guastalla* i Italien. Emellertid hade detta ifrågasatts redan i Wienkongressens akt den 9 juni 1815 och i juni 1817 förlorade han denna titel och sina rättigheter till Parma, vilka i stället tillföll huset Bourbon-Parma.

Marie-Louise lämnade sin son hos fadern, kejsar Frans I, i Wien för att regera i sina italienska hertigdömen.

Under de 100 dagarna 1815 fick Napoleon François titeln *kejsarlig prins*. Då Napoleon abdikerade för andra gången den 22 juni 1815 i Élyséepalatset utnämnde han sin son till kej-

sare av Frankrike med titeln Napoleon II. Detta godkändes av parlamentet, representanthuset och pärskammaren.

En regeringskommission kallade Napoleon II (som då befann sig i Wien) för kejsare i alla dokument, innan den upplöstes den 7 juli 1815. Dagen efter tågade Ludvig XVIII in i Paris för sin andra regeringsperiod, som skulle vara till 1824.

Napoleon II var alltså under tjugo dagar juridiskt sett fransmännens kejsare i sin frånvaro utan att vara medveten om det. Det var mot bakgrund av denna legala, men mycket korta regeringstid, som Louis-Napoleon Bonaparte utropade sig som fransmännens kejsare under namnet Napoleon III.

Fransk prins i exil vid österrikiska hovet

Napoleon François kom nu att uppfostas hos sin morfar, Österrikes kejsare Frans I, som en familjemedlem. Han och det österrikiska hovet gjorde dock allt för att Napoleons son skulle glömma sin härkomst. Napoleon François utnämndes 1818 till hertig av Reichstadt med rang närmast efter Frans I:s familj och de österrikiska ärkehertigarna. Reichstadt, som i dag heter Zákupy, ligger i Böhmen i Tjeckien.

Den habsburgska familjen hade svårt att förstå Marie-Louise inställning gentemot sonen. Hon försummade honom och vistades för det mesta i sitt hertigdöme Parma tillsammans med de tre barn som hon hade fått med greve Neipperg med vilken hon gifte sig 1822.

Kejsar Frans I hade gett order om att man inte skulle tala om Napoleon, men om ämnet kom på tal, fick man absolut inte tala illa om honom. Kejsaren och hela den österrikiska familjen hyste fortfarande beundran för den besegrade fienden.

Hertigen av Reichstadt stod nära ärkehertiginnan Sofia, född Sofia av Bayern och maka till ärkehertig Frans-Karl. Sofia var mor till ärkehertig Frans-Josef, blivande kejsare av Österrike-Ungern och syster till prinsessan Augusta av Bayern, som på Napoleons order hade tvingats gifta sig med prins Eugène de Beauharnais, ett äktenskap som visade sig bli mycket lyckligt. (En av parets döttrar var Joséphine, som år 1823 gifte sig med prins Oscar, den blivande Oscar I.)

Hertigen av Reichstadt undervisades i latin och grekiska, matematik och strategins grunder, fysik, kemi och naturvetenskap, italienska. Viss undervisning i franska fick han också, men bara i de mest grundläggande delarna, vilket kan ses som ett tecken på att man ville få honom att glömma sin franska bakgrund.

Militär utbildning

För hertigen av Reichstadt började denna utbildning tidigt.

- 1822, då hertigen bara var 11 år utnämnde hans morfar honom till korpral
- 1826 beslöt han sig, vid 15 års ålder, för att bli officer. Detta beslut kan ha sin grund i att han då fick fri tillgång till det kejsarliga biblioteket, där han slukade Napoleons *le Mémorial* och andra verk om hans far som nyligen hade kommit ut. Detta visar att den österrikiska kejsarfamiljen inte helt hade lyckats ”hjärntvätta” Napoleons son
- 1828, 17 år gammal, utnämndes han till kapten vid det tyrolska jägarregementet. Modern, Marie-Louise, gav honom då den sabel som Napoleon hade burit i slaget mot mamluckerna vid pyramiderna under det egyptiska fälttåget 1798
- 1830, endast 19 år, blev han bataljonschef vid 54:e regementet Lemezan-Salins
- 1831 påbörjade han sin tjänstgöring vid det 60:e ungerska infanteriregementet, vars chef var överste Gyulai, sedan överste Wasa. Den sistnämnde var den avsatte Gustav IV Adolfs son prins Gustav, som av Frans I hade fått titeln ”prins av Wasa” efter det att Karl XIV Johan hade protesterat mot att han kallade sig ”prins av Sverige”.

I juli 1830 ropade man ”Vive Napoléon II” (leve Napoleon II) på Paris gator. Både i Belgien och i Polen sökte man efter en kung och Napoleons son var en kandidat. Minnet från Napoleontiden var dock fortfarande levande för den tidens statsmän och man hade 1816 ”bannlyst” Napoleons ättlingar från allt politiskt inflytande i Europa. En förnyad ”bannlysning” utfärdades 1832. Följande yttrande visar den anda som då rådde rörande hertigen av Reichstadt.

Den lille Napoleon är ett orosmoment för och skrämmer de flesta europeiska regeringar. Man måste ha lyssnat på de senaste årens samtal för att förstå i vilken grad detta barns namn gjorde de skickligaste ministrar nervösa och skrämde dem. Man måste också känna till allt som de hittade på och föreslog för att få människor att glömma bort hans existens.

Hertigen av Reichstadt avled den 22 juli 1832 av miliartuberkulos, ”galopperande lungrot”, endast 21 år gammal, på slottet Schönbrunn i Wien. Den 27 juli transporterades kroppen på en katafalk i rött och guld till Capucinerkyrkan där den placerades i kejsarkryptan. På kistan fanns en inskrift på latin på en kopparplatta. Det var det enda dokument i Österrike som talade om att kroppen som låg i denna kista var Napoleons son, fransmännens kejsare och vid födseln Kung av Rom.

Minnen av l’Aiglou (Örnungen)

- smeknamnet l’Aiglou (Örnungen) kommer från dikter som Victor Hugo skrev 1852 i analogi med faderns smeknamn l’Aigle (Örnen)
- Edmond Rostand, fransk författare skrev teaterpjäsen *L’Aiglou*, ”Historien om ett stackars barn” som Rostand självuttryckte det, ett drama i sex akter som gjorde stor succés då det framfördes i mars 1900
- under det andra kejsardömet (Napoleon III) anlades *l’avenue du Roi-de-Rome* som 1879 döptes om till *avenue Kléber* och *la place du Roi-de-Rome* som 1877 blev *place du Trocadero*.
- 108 år efter sin död skulle han komma att spela en viss politisk roll. Den 15 december 1940, mitt under brinnande krig, begravdes nämligen på Adolf Hitlers order hans kvarlevor på 100-årsdagen efter det att faderns kvarlevor hade begravts i Invaliddomen. Hans gravvård med inskriptionen ”Napoleon II – Roi de Rome” står intill Napoleons. Denna åtgärd var från Hitlers sida tänkt att främja samarbetet med fransmännen i Vichy-regeringen, men den avsedda effekten uteblev på grund av att det hela överskuggades av att Pierre Laval, konseljpresident (premiärminister) och förespråkare för samarbete med Nazityskland, avskedades den 13 december
- bland filmer om Napoleons son kan nämnas *Napoléon II, l’Aiglou* från 1961

Naturligtvis uppmärksammas 200-årsminnet av l’Aiglous födelse i år på olika sätt. Några exempel:

- artiklar i föreningens tidskrift *Le Souvenir napoléonien* nr, 486
- furstendömet Monaco (och inte Frankrike) gav den 2 mars i år ut ett frimärke med värdet 1 € för att hedra minnet av l’Aiglous födelse
- i slottet Fontainebleau pågår en utställning om l’Aiglou till den 23 maj
- den 11 april organiserar la Fondation napoléon och le Souvenir napoléonien en heldag för studier av l’Aiglous födelse.

Källa: huvudsakligen Wikipedia

Lars Wiklund